

**ОСОБЛИВОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ
ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ ЛІНГВІСТИКИ
В РУМУНСЬКИХ ПІДРУЧНИКАХ З ІСТОРІЇ МОВОЗНАВСТВА**

Лучканин Сергій Мирославович,

д-р філол. наук, доц.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються питання особливостей опису й розуміння українського та російського мовознавства в підручниках з історії лінгвістичних учень, опублікованих у Румунії протягом другої половини ХХ – початку ХХІ ст. З вітчизняних мовознавців найбільше зацікавлювали румунських істориків лінгвісти М. Смотрицький, О. О. Потебня, П. Ф. Фортунатов, І. О. Бодуен де Куртене, лінгвістична дискусія 1950 р. на сторінках "Правди", сучасні вчені, що торкалися питань румунської філології. Відзначається, що на сприйняття румунською лінгвістичною картою українського і російського мовознавства іноді впливала політична кон'юнктура.

Ключові слова: історія лінгвістичних учень, українське мовознавство, російське мовознавство, румунське мовознавство, лінгвістична концепція, мовознавство й ідеологія.

Постановка проблеми: Історія мовознавства – традиційний і вагомий інгредієнт загального мовознавства: "Уведення історії мовознавства до структури курсу загального мовознавства зумовлене тим, що історія мовознавства – це нагромадження знань про мову, розвиток внутрішньої логіки науки, поглиблення лінгвістичної теорії і вдосконалення методології мовознавства. Мовознавство розвивається спіралеподібно, спираючись на знання, здобуті людством на всіх попередніх етапах його розвитку" [Кочерган 2010, 9]. У другій половині ХХ ст. суттєво зросла зацікавленість проблемами історії науки, у тому числі й історії лінгвістики. "По суті, – писав С. Д. Кацнельсон, – теорія мови – це та сама історія мовознавства, але очищена від виявів суб'єктивного фактору й систематизована за об'єктивними підґрунтями; з іншого боку, історія мовознавства – це персоніфікована й драматизована теорія мови, у якій кожне наукове поняття й теоретичне положення оснащено ярликом із зазначенням осіб, дат і конкретних обставин, пов'язаних із їхнім виявом у науці" [История лингв. ун-ний 1980, 5]. В Україні та в Росії було опубліковано кілька підручників і посібників з історії мовознавства Б. В. Кобилянського (1964), Г. М. Удовиченка (1980), В. І. Ковалика та С. П. Самійленка (1985), А. С. Зеленька (2002, 2010), М. П. Кочергана "Загальне мовознавство" (2003–2010; 1-а частина – це історія мовознавства), данського представника порівняльно-історичного мовознавства В. Томсена (1938), К. Є. Гагкаєва (1957), Я. В. Лоя (1968), В. І. Кодухова (1974), Р. М. Венцковича та А. Я. Шайкевича (1974), Т. А. Амирової, Б. А. Ольховікова, Ю. В. Рождественського (1975), М. А. Кондрашова (1979), Ф. М. Березіна (два видання 1975 і 1984 рр.), Ф. М. Березіна та Б. М. Головіна (1979), Л. Г. Зубкової (починаючи з 1989), І. П. Сусова (1999), В. М. Алпатова (1998), Ю. А. Левицького та Н. В. Бороннікової (2005), С. Г. Шулежкової (2007); чимало з них мали по кілька перевидань. Не можна оминати увагою й відомі хрестоматії В. А. Звєгінцева "История языкознания XIX–XX вв. в очерках и извлечениях", яка витримала три видання (1956, 1960, 1964–1965), білоруськомовного видання "Практикум па гісторыі агульнага мовазнаўства" В. І. Роговцова (2001). Погляд на історію науки як на історію проблемних ситуацій, що змінюють одна одну в процесі розвитку мовознавст-

ва, а також глибокий внутрішній зв'язок історії мовознавства з теорією мови – видні теоретичні положення чотирьох колективних монографій під загальною назвою "История лингвистических учений", що побачили світ протягом 1980–1991 рр. у Санкт-Петербурзі (Ленінграді). У Румунії нещодавно було перекладено румунською мовою й опубліковано фундаментальні західні підручники з історії мовознавства французького мовознавця Джорджа Мунена "Histoire de la linguistique. Des origines au XX-ème siècle" ("Історія мовознавства. Від початків до XX ст.", Париж, 1967), "La linguistique du XX-ème siècle" ("Мовознавство XX ст.", Париж, 1972) й англійського лінгвіста Р. Робінса "A Short History of Linguistics" ("Коротка історія мовознавства", Нью-Йорк 1967 і 1997), а протягом другої половини XX – початку XXI ст. побачили світ румунськомовні підручники "Scurtă istorie a lingvisticii" (Короткий огляд історії мовознавства) А. Граура та Л. Валд (три видання – 1961, 1965 і 1977, як побачимо далі, усі різні), також окреме видання Лучії Валд (1998), "Istoria lingvisticii românești" ("Історія румунського мовознавства") (1978) та двотомний підручник Константина Фринку "Evoluția reflecțiilor privind limbajul din Antichitate pînă la Saussure" ("Еволюція мовознавчих ідей від античності до Соссюра") (Ясси, 2005) і "Curențe și tendințe în lingvistica secolului nostru" ("Напрями і течії в мовознавстві нашого століття") (Ясси, 1997; 2-е вид. 1999).

Для української лінгвістики **актуальним** є історіографічне вивчення розвитку науки про мову як в Україні й в усьому східнослов'янському світі, так і в Румунії – нашому південно-західному сусідові. Румунська лінгвістична історіографія у другій половині XX – початку XXI ст. звернулася до вивчення й осмислення історії українського та російського мовознавства, його місця в європейській лінгвістичній традиції, його ролі в історії румунської лінгвістики. **Предметом** нашого дослідження виступає саме особливість розуміння українського та російського мовознавства представниками румунської лінгвістичної історіографії, а **об'єктом** – підручники і навчальні посібники, монографії з історії мовознавства, опубліковані в Румунії протягом другої половини XX – початку XXI ст., у яких міститься опис історії української та російської лінгвістики (від "Граматики слов'янської" Мелетія Смотрицького й до особливостей розвитку радянського мовознавства), викладаються загальнолінгвістичні концепції видатних українських і російських мовознавців (О. О. Потебня, І. О. Бодуен де Куртене, П. Ф. Фортунатов). Наголосимо, що особливості опису й аналізу вітчизняного мовознавства в румунській лінгвістичній історіографії зовсім невідомі, а, між тим, в Україні, скажімо, в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, викладається курс з історії румунського мовознавства, в Клузькому університеті імені Бабеша-Боляй (Румунія) – спецкурс з історії радянського мовознавства.

Українсько-російсько-румунські контакти мовознавців сягають глибокої давнини. До середини XVII ст. літературною мовою двох середньовічних румунських феодальних держав – Молдови і Валахії – була старослов'янська, "що використовувалася лише в писемних пам'ятках" [Семчинський 1996, 287], ці князівства входили до країн греко-православного кола разом з більшою частиною України, Болгарією та Сербією. Першу рукописну граматику румунської мови – "Gramatica rumânească" ("Румунська граматика") Дімітріє Євстатієвича Брашов'яну (1730–1796) – написано в місті Брашові в період 1755–1757 рр. значною мірою за зразком "Грама-

тики слов'янської" (1619) Мелетія Смотрицького, її автор на початку 1750-х рр. навчався в Києво-Могилянській академії. Сама "Граматика слов'янська" Мелетія Смотрицького мала надзвичайно широке розповсюдження в румунських землях у XVII–XVIII ст., як безпосереднє, так і в перекладах румунською мовою (1697, 1755); щоправда, про цей факт стисло мовиться лише у вузькоспеціальній "Історії румунського мовознавства" [Istoria ling. rom. 1978, 15], а також одним рядком – у К. Фринку, який, до того ж, М. Смотрицького називає "росіянином" [Frâncu 2005, 162–163], у румунськомовних підручниках з історії загальної лінгвістики А. Граура та Л. Валд це оминається, хоча й наявні короткі відомості з давнього румунського мовознавства [Graur 1965, 66–67]. Першим румунським мовознавцем, який активно зацікавився сучасною індоєвропейською лінгвістикою, був Богдан Петрічейку Хашдеу (1836–1907), який навчався в гімназіях і ліцеях Вінниці, Рівного, Кам'янець-Подільського, Кишинєва та в Харківському університеті у 1852–1856 разом з О. О. Потєбнею, який був студентом спершу юридичного, а потім історико-філологічного факультету Харківського університету в 1850–1856 рр. Однак відомості про українське і російське мовознавство потрапляють у румунські підручники з історії лінгвістики лише з 1950-х рр., причому відразу відчутно ідеологічний наліт щодо оцінки передусім російського і радянського мовознавства.

У 1-му виданні підручника з історії мовознавства А. Граура та Л. Валд багато говориться про лінгвістичну концепцію О. О. Потєбні, окремі розділи присвячено І. О. Бодуєну де Куртєну та П. Ф. Фортунатову, його учням, особливо акцентується, що "наукове мовознавство постало в нас під впливом російської науки. Нашим першим лінгвістом у повному значенні слова був Б. П. Хашдеу. Він навчався в Харкові, приятелював із Потєбнею... Хоча Хашдеу зазнав впливу молодогограматиків, однак його наукові ідеї мали давніший зв'язок із концепціями російських лінгвістів" [Graur 1961, 62]. У 2-му виданні, через чотири роки, політичний пафос уже зникає, хоча й згадується про російське мовознавство: "Хашдеу з успіхом використовував знання, набуті в Харківському університеті, де вивчення мови загалом пов'язувалося з історичними студіями [Graur 1965, 67]. І далі: "Поруч із російськими лінгвістами, під впливом яких він сформувався і з якими підтримував постійний зв'язок, а також і завдяки молодогограматикам Хашдеу обстоював історичне мовознавство" [Ibid., 68]. У 3-му, останньому виданні підручника з історії мовознавства А. Граура та Л. Валд (1977) загалом не згадується про навчання Хашдеу в Харківському університеті, його стосунки з О. О. Потєбнею, лінгвістичну концепцію якого, доволі широко висвітлену в 2-му виданні [Graur 1965, 55–57], в заключному зведено переважно до запозичень із В. фон Гумбольдта [Graur 1977, 113–114]. Про значний вплив лінгвістичних ідей В. Гумбольдта на О. О. Потєбню говорить і яський професор Константин Фринку в новому підручнику з історії мовознавства: це – запозичена українським ученим ідея про мову як формуючий орган думки, як діяльність, поняття внутрішньої форми [Frâncu 2005, 150–151], хоча вітчизняна лінгвоісторіографія не поділяє твердження про надмірний вплив Гумбольдта і Штейнталя на Потєбню. "Іноді говорять, – відзначає Ф. М. Березін, – що Потєбня розвиває гумбольдтівські ідеї на російському ґрунті. Спадковість між поглядами Потєбні та ідеями Гумбольдта не викликає сумнівів, але твердженням Гумбольдта Потєбня надає інше лінгвістичне

витлумачення, вкладає в них інший зміст" [Березин 1984, 70]. Як відомо, Потебня надав "духові народу" німецького лінгвіста інше тлумачення – свідомої розумової діяльності. Оригінальні як для румунської історії лінгвістики знаходимо твердження щодо Потебні в Емілія Йонеску, який наголошує на таких ідеях Потебні як лінгвістична єдність колективу, безперервна боротьба думки зі словом як засобом її об'єктивації, цитує висловлювання Потебні про те, що говоріння – це не передавання своєї думки іншому, а лише поштовх до його власної думки [Ionescu 1997, 56].

У 1-му виданні підручника А. Граура та Л. Валд детально говориться про лінгвістичну концепцію П. Ф. Фортунатова – засновника Московської лінгвістичної школи, проаналізовано його погляди на мову і мислення, форму слова і словосполучення, що не можна вважати актуальним для румунського мовознавства. Починаючи з 2-го видання, автори вже вилучили будь-які згадки про П. Ф. Фортунатова. Доречно зазначити, що одним із його учнів був засновник наукової славістики в Румунії, філолог та історик Йон Богдан (Ion Bogdan, 1864–1919), як і відомі російські лінгвісти О. О. Шахматов, В. К. Порзежинський, М. М. Дурново, Д. М. Ушаков, О. М. Пешковський, М. М. Покровський, М. М. Петерсон, норвежець О. Брок, данець Х. Петерсен, німець Е. Бернекер, швед Т. Торнб'єрсон, француз П. Буайє, серб О. Белих та ін. [див.: Березин 1984, 115; Кочерган 2010, 68]; прикро, що М. А. Кондрашов, перераховуючи всіх учнів П. Ф. Фортунатова, про Й. Богдана не згадує [Кондрашов 1979, 95], так само як і Ю. А. Левицький та Н. В. Боронникова, які зовсім не говорять про зарубіжних учнів засновника Московської лінгвістичної школи [Левицький 2005, 143], а Т. О. Амирова, Б. А. Ольховиков, Ю. В. Рождественський обмежуються загальною констатацією, що "коло учнів і послідовників П. Ф. Фортунатова охоплює багатьох зарубіжних мовознавців" [Амирова 1975, 440].

В усіх румунських підручниках з історії мовознавства значної уваги приділено викладові лінгвістичної концепції І. О. Бодуена де Куртене (1845–1929), проаналізовано погляди вченого на проблему мови і мовлення, статички і динаміки мови, мову як систему, знаковий характер мови, учення про фонему [Graur 1965, 73–80; Graur 1977, 132–137; Francu 1999, 28–30], на відміну від вітчизняних видань з історії лінгвістичних учень, І. О. Бодуена де Куртене подано як одного з передвісників застосування математичних методів у вивченні мови [Graur 1965, 78], що також було даниною тодішній моді на структурно-математичну лінгвістику. Окремий розділ про мовну економію в лінгвістичній концепції Бодуена де Куртене подає Л. Валд у власних нарисах з історії лінгвістики 1998 р. [Wald 1998, 199–202].

Як відомо, Румунія протягом другої половини 1940-х-1989 входила до складу країн так званої "соціалістичної співдружності", тому не дивно, що 1-е і 2-е видання підручника А. Граура та Л. Валд містять розділ "Марксистська лінгвістика" [див., зокрема: Graur 1965, 174–178], де, передусім, подаються відомості про питання мови в працях К. Маркса і Ф. Енгельса (у 1-му виданні – і В. І. Леніна), і, що вже зовсім виглядає несподіваним, піднесено говориться про "Марксизм і питання мовознавства" Сталіна. Румунський партійний лідер Г. Георгіу-Деж (1945–1965) не прийняв курсу Микити Хрущова на десталінізацію, заявивши після XX з'їзду КПРС: *Nu avem pe nimeni de reabilitat post-mortem* ("У нас немає нікого, щоб реабілітувати помертвон") [Șperlea 2001, 155]. Якщо в радянській лінгвістиці посилення на праці

Сталіна з мовознавства (датовані, як відомо, 20 червня-2 серпня 1950) зменшуються вже з 1954–1955 рр. (у "Вступі до мовознавства" Р. О. Будагова 1958 р. згадок Сталіна немає, на відміну від попереднього видання 1953 р.), чи не востаннє вони наявні в третьому виданні класичного підручника "Введение в языкознание" О. О. Реформатського 1960 року (аж у 4-му виданні 1967 р. згадки про Сталіна зникають), то в "Короткій історії мовознавства" А. Граура та Л. Валд перших двох видань 1961 і 1965 рр. уславлюються "заслуги" Сталіна у викритті марризму. Цитуємо видання 1965 р.: "У подібних умовах [марризму – С. Л.] марксистське мовознавство не могло рухатися вперед. Щоб покласти край незадовільній ситуації, "Правда", центральний орган КПРС, відкрила 9 травня 1950 р. дискусію з лінгвістичних проблем, у якій взяв участь Й. В. Сталін, опублікувавши три статті (перша побачила світ 20 червня 1950). Ці роботи потім опублікували окремою брошурою під назвою "Марксизм і питання мовознавства". Цей виступ спричинив до цілковитого знищення марризму й розчищення місця для побудови справді марксистського мовознавства" [Graur 1965, 175]. В "Очерках по общему языкознанию" (1962) В. А. Звегинцева лінгвістична дискусія травня-серпня 1950 р. на сторінках "Правди" оцінюється набагато об'єктивніше [Звегинцев 1962, 85–86]. У 3-му виданні підручника А. Граура та Л. Валд уже 1977 р. відсутні будь-які посилання на радянську лінгвістику, оскільки новий комуністичний керманіч Румунії Ніколае Чаушеску (1965–1989) проводив політику "націонал-комунізму" й дозволяв собі "еретичні відхилення" від офіційно прийнятої ідеологічної доктрини СРСР; зауважимо, що в 1-му виданні автори згадують навіть В. В. Виноградова [Graur 1961, 141]. Оминає історію радянського мовознавства й К. Фринку в підручнику "Напрямки й тенденції в лінгвістиці ХХ ст.", хоча про К. Маркса одного разу згадано, коли говориться про роль мови в соціальному поділі праці [Francu 2005, 73]. Між іншим, у підручниках з історії мовознавства таких знаних західних лінгвістів як Ж. Мунен та Р. Робінс відведено місце лінгвістичній дискусії 1950 р. у СРСР [Mounin 1999, 314–315; Robins 2003, 279], на неупередженій її оцінці наголошував ще 1989 р. С. В. Семчинський [Семчинский 1989].

Відзначимо, що на сьогодні спецкурс із історії радянського мовознавства славістам Клузького університету імені Бабеша-Боляй викладає О. Вінцелер, автор книжок "Трагедія радянського мовознавства" (2006), де говориться про репресованих сталінським режимом лінгвістів Є. Тимченка, О. Синявського, П. Бузука (мав румунські коріння), Г. Ільїнського, Є. Поліванова та ін. [Vințeler 2007]. У праці О. Вінцелера "Портрети і книжки" подано нариси про кількох українських та російських лінгвістів ХХ ст. – В. Абаєва, С. Б. Бернштейна, Р. О. Будагова, Р. Піотровського, Т. О. Репіну, С. В. Семчинського, передусім наголошується на їхніх роботах із румуністики [Vințeler 2005].

Висновки: Дана стаття дозволяє поглянути "зі сторони" на складний і суперечливий розвиток українського і російського загального мовознавства, усвідомити, які вітчизняні постаті (О. О. Потєбня, І. О. Бодуен де Куртене) найбільш видавалися значними для румунських істориків загальної лінгвістики, побачити "політичний чинник" у дескрипції російського і радянського мовознавства румунськими вченими, які змушені були дотримуватися панівних на той чи інший момент ідеологічних постулатів. Сучасне звернення до українського і російського мовознавства О. Вінцелера надає нового позитивного імпульсу українсько-румунським контактам лінгвістів.

Лучканин С. М., д-р филол. наук, доц.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

Освещение украинской и русской лингвистики в румынских учебниках по истории языкознания

В статье рассматриваются вопросы особенностей описания и понимания украинского и русского языкознания в учебниках по истории лингвистических учений, опубликованных в Румынии на протяжении второй половины XX – начала XXI вв. Из отечественных языковедов самый большой интерес румынских историков языкознания вызывали М. Смотрицкий, А. А. Потебня, Ф. Ф. Фортунатов, И. А. Бодуэн де Куртенэ, лингвистическая дискуссия 1950 г. на страницах "Правды", а также современные учёные, которые в своих работах касались вопросов румынской филологии. Отмечается также, что на восприятие румынской лингвистической историографией украинского и русского языкознания иногда влияла политическая конъюнктура.

Ключевые слова: история лингвистических учений, украинское языкознание, русское языкознание, румынское языкознание, лингвистическая концепция, языкознание и идеология.

Luchkanyn S. M., Ph. D., Associate Professor

Taras Shevchenko University of Kyiv

Covering of the Ukrainian and Russian Linguistics in the Romanian Textbooks on History of Linguistics

The article is dedicated to the issues of peculiarities of description and understanding of both Ukrainian and Russian linguistics in the textbooks on history of linguistic schools published in Romania in late 20th – early 21st centuries. From among home linguists, most attention was paid by the Romanian linguists to M. Smotritsky, A.A. Potebnya, F.F. Fortunatov, J.N. Baudouin de Courtenay, the linguistic dispute of 1950 on the pages of the "Pravda" newspaper as well as contemporary scientists who addressed the issues of the Romanian philology. It reads that the vision by the Romanian linguistic historiography of the Ukrainian and Russian linguistics was sometimes influenced by the political climate.

Key words: history of linguistic schools, Ukrainian linguistics, Russian linguistics, Romanian linguistics. Linguistic concept, linguistics and ideology.

Література:

1. *Амирова, Т. А.* Очерки по истории лингвистики / Т. А. Амирова, Б. А. Ольховиков, Ю. В. Рожественский. – М. : Главная редакция восточной литературы издательства "Наука", 1975. – 559 с.
2. *Березин, Ф. М.* История лингвистических учений : учебник для филол. спец. вузов / Фёдор Михайлович Березин. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Высш. шк., 1984. – 319 с.
3. *Звегинцев, В. А.* Очерки по общему языкознанию / Владимир Андреевич Звегинцев. – М. : Изд-во Московского ун-та, 1962. – 384 с.
4. *История лингвистических учений. Древний мир* / [Отв. ред. А. В. Десницкая, С. Д. Кацнельсон]. – Л. : Наука, 1980. – 258 с.
5. *Кондрашов, Н. А.* История лингвистических учений : учеб. пособие / Николай Андреевич Кондрашов. – М. : Просвещение, 1979. – 224 с.
6. *Кочерган, М. П.* Загальне мовознавство: підручник / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Видавничий центр "Академія", 2010. – 464 с.
7. *Левицкий, Ю. А.* История лингвистических учений : учеб. пособие / Ю. А. Левицкий, Н. В. Боронникова. – М. : Высш. шк., 2005. – 302 с.
8. *Семчинський, С. В.* Загальне мовознавство. – 2-е вид., перероб. і доп. / Станіслав Володимирович Семчинський – К. : АТ "ОКО", 1996. – 416 с.
9. *Семчинский, С. В.* Лингвистическая дискуссия в "Правде" и брошюра И. В. Сталина "Марксизм и вопросы языкознания" / С. В. Семчинский // Русский язык и литература в средних учебных заведениях УССР. – 1989. – №6. – С. 31–38.
10. *Frâncu, C.* Evoluția reflecțiilor privind limbajul din Antichitate până la Saussure / Constantin Frâncu. – Iași : Casa Editorială "Demiurg", 2005. – 200 p.
11. *Frâncu, C.* Curente și tendințe în lingvistica secolului nostru. Ediția a II-a, revăzută și adăugită / Constantin Frâncu. – Iași : Casa Editorială "Demiurg", 1999. – 156 p.

12. *Graur, Al.* Scurtă istorie a lingvisticii. Ediția a III-a, revăzută și adăugită / Al. Graur, L. Wald. – București : Ed. didactică și pedagogică, 1977. – 275 p.
13. *Graur, Al.* Scurtă istorie a lingvisticii. Ediția a II-a revăzută și adăugită / Al. Graur, L. Wald. – București : Ed. științifică, 1965. – 182 p.
14. *Graur, Al.* Scurtă istorie a lingvisticii / Al. Graur, L. Wald. – București : Ed. Științifică, 1961. – 144 p.
15. *Ionescu, E.* Manual de lingvistică generală / Emil Ionescu. – Ediția a II-a, revizuită. – București : Editura ALL., 1997. – 240 p.
16. *Istoria lingvisticii românești* / Coordonator : acad. Iorgu Iordan. – București : Editura științifică și enciclopedică, 1978. – 280 p.
17. *Mounin, G.* Istoria lingvisticii. Traducere și postfață de Constantin Dominte / Georges Mounin. – București : Editura PAIDEIA, 1999. – 368 p.
18. *Robins, R.H.* Scurtă istorie a lingvisticii. Traducerea din limba engleză de Dana Ligia Ilin și Mihaela Leaț / R.H. Robins. – Iași : Editura Polirom, 2003. – 344 p. (Collegium. Litere).
19. *Șperlea, F.* De la Vlad Țepeș la Ceaușescu. Expresii memorabile românești explicate în contextul lor istoric / Florin Șperlea. – București : Corint, 2001. – 168 p.
20. *Vințeler, O.* Portrete și cărți. Vol.1. / Onufrie Vințeler. – Cluj-Napoca : Ed. EIKON, 2005. – 316 p.
21. *Vințeler, O.* Tragedia lingvisticii sovietice / Onufrie Vințeler. – Cluj-Napoca : Ed. Risoprint, 2007. – 120 p.
22. *Wald, L.* Pagini de teorie și istorie a lingvisticii / Lucia Wald. – București : Ed. ALL, 1998. – 216 p.

Стаття надійшла до редакції 12.05.14